

BOSNA I HERCEGOVINA
REPUBLIKA SRPSKA
VRHOVNI SUD
REPUBLIKE SRPSKE
BANJALUKA
71 0 P 184192 17 Rev
Banja Luka, 22.11.2018. godine

Vrhovni sud Republike Srpske u vijeću sastavljenom od sudija, Biljane Tomić kao predsjednika vijeća, Darka Osmića i Tanje Bundalo, kao članova vijeća, u pravnoj stvari prvotužilaca: A.A., E.A., L.A., A.A.1, A.B., Dž.B., L.D., S.D., H.A.S., A.H., B.H., H.H., E.H., M.H., M.I., A.M., A.M., H.M., S.M., E.M., A.M., A.M.1, A.M.2, E.M.1, M.M., K.O., M.O., E.O., H.O., A.O., M.O., R.S., R.S.1, B.S. i drugotužilaca: H.D., S.D., H.O., H.O.1, M.O.1, O.O., M.I., S.H., E.R., H.O., M.M.1, B.S., M.M.2, D.B., M.B., M.I., A.A.2, S.A., A.H., S.H., M.H.1, Dž.A., M.A., M.Z., S.B., M.B., N.M., E.M., E.M.1, H.A., S.H.1, H.H., F.M., I.O., I.M., J.M., Dž.M., M.M.3, E.O., A.M.3, M.O.2, S.A.1, O.M. A.H.1, M.A.1, O.M.1, V.D. S.S., svi zastupani po punomoćniku N.A., advokatu iz S., ..., protiv tužene RS, Ministarstvo ..., zastupane po zastupniku na osnovu zakona Pravobranilaštvu Republike Srpske, Sjedište zamjenika Banjaluka, radi utvrđenja diskriminacije iz oblasti obrazovanja, odlučujući o reviziji tužitelja izjavljenoj protiv presude Okružnog suda u Banjaluci broj 71 0 P 184192 16 Gž od 24.3.2017. godine, na sjednici održanoj 22.11.2018. godine donio je

PRESUDU

Revizija se odbija.

Obrazloženje

Prvostepenom presudom Osnovnog suda u Banjaluci broj 71 0 P 184192 14 P od 12.01.2016. godine odbijen je tužbeni zahtjev tužitelja, kojim su tražili, da sud utvrdi, da je tužena, diskriminisala prvotužitelje, u smislu člana 2. i člana 3. st. 1, 2. i 4.c). Zakona o zabrani diskriminacije u Bosni i Hercegovini, povrijedila prava na obrazovanje pod jednakim uslovom, na maternjem jeziku i službenom pismu i pravu na održiv povratak, na način da je:

- prvotužiteljima, u istoj situaciji u kojoj se nalaze i djeca srpske nacionalnosti u školi „P.K.“ (K.) i svim drugim školama u Republici Srpskoj, donoseći aktuelni Nastavni plan i program za osnovnu školu, za period 2013 / 2014. godinu, odobravajući i štampajući obavezne udžbenike u RS, isključivo na srpskom jeziku i ćirilici, a ne i na bosanskom jeziku, kao njihovom maternjem jeziku, i latiničnom pismu kao drugom službenom pismu u Republici Srpskoj i Bosni i Hercegovini, te
- onemogućavajući da se prvotužiteljima nastava odvija na maternjem, bosanskom jeziku prvotužiocima,
- onemogućivši im da izučavaju tzv. nacionalnu grupu predmeta,

- a po osnovu njihove etničke pripadnosti, maternjeg jezika, pisma;
 - bez opravdanog razloga.
- da je tužena diskriminisala drugotužitelje, u smislu člana 2. i člana 3. st. 1, 2. i 4. c) Zakona o zabrani diskriminacije u Bosni i Hercegovini, povrijedila prava na privatni život i pravo na održiv povratak i pravo na njegovanje vlastitog identiteta kod svoje djece, na način da je:
- drugotužiteljima, kao roditeljima prvotužitelja, u istoj situaciji u kojoj se nalaze i roditelji djece srpske nacionalnosti u Školi „P.K.“ (K.) i drugim osnovnim školama u Republici Srpskoj donoseći aktuelni Nastavni plan i program za osnovnu školu, odobravajući i štampajući obavezne udžbenike u RS isključivo na srpskom jeziku i ćirilici, a ne i na bosanskom jeziku, kao njihovom maternjem jeziku, i latiničnom pismu kao drugom službenom pismu u Republici Srpskoj i Bosni i Hercegovini,
 - na osnovu njihove etničke pripadnosti, jezika, pisma;
 - bez opravdanog razloga.

Odbijen je tužbeni zahtjev tužitelja, kojim su tražili, da sud naloži tuženoj, da hitno preduzme aktivnosti u cilju eliminacije svih načina i oblika diskriminacije, utvrđenih u prethodnom stavu ove izreke, na način, da omogući prvo i drugotužiteljima jednaka prava u oblastima obrazovanja i održivog povratka, na način da će nastavni plan i program biti iskazan kroz udžbenike i na bosanskom jeziku, te latiničnom pismu koji su službeni u Republici Srpskoj i Bosni i Hercegovini, ili na drugi adekvatan način, na koji javna vlasti u RS smatra odgovarajućim i u skladu sa međunarodnopravnim, ustavnim i zakonskim standardima.

Odbijen je, kao neosnovan, tužbeni zahtjev tužitelja, kojim su tražili, da tužena objavi presudu u javnim medijima o svom trošku.

Utvrđeno je povlačenje tužbe, u dijelu kojim su tužitelji zahtijevali, da sud obavežu tuženu, da naknadi materijalnu i nematerijalnu štetu prvotužiteljima i drugotužiteljima, u vidu povrede časti i prava ličnosti, te zbog straha koji su pretrpjeli.

Obavezani su tužitelji, da tuženoj naknade troškove parničnog postupka, u iznosu od 3.500,00 KM, u roku od 30 dana, od dana pravosnažnosti prvostepene odluke, pod prijetnjom izvršenja.

Drugostepenom presudom Okružnog suda u Banjaluci broj 71 0 P 184192 16 Gž od 24.3.2017. godine, povodom žalbe tužitelja H.O., H.O.1, M.O., O.O., D.B. i M.B., prvostepena presuda je ukinuta i tužba navedenih tužitelja odbačena.

Žalba ostalih tužitelja je odbijena i prvostepena presuda potvrđena.

Odbijen je zahtjev tužitelja za naknadu troškova drugostepenog postupka.

Blagovremenom revizijom drugostepenu presudu pobijaju tužitelji u dijelu kojim je njihova žalba odbijena, zbog pogrešne primjene materijalnog prava i povrede odredaba parničnog postupka, s prijedlogom da se revizija usvoji i pobijana presuda preinači tako da se udovolji tužbenom zahtjevu tužitelja i obaveže tužena da tužiteljima naknadi troškove parničnog postupka.

U odgovoru na reviziju tužena strana osporava sve navode revizije uz prijedlog da se revizija odbije.

Revizija nije osnovana.

Predmet odlučivanja u ovom parničnom postupku je zahtjev tužitelja – učenika škole „P.K.“ (K.) (prvotuzitelji, kako je označeno u tužbi) i njihovih roditelja (drugotuzitelji, kako je označeno u tužbi), za utvrđenjem da ih je tužena diskriminirala u smislu odredbi člana 2. i člana 3. stav 1., 2. i 4.c. Zakona o zabrani diskriminacije u školi „P.K.“ (K.) donoseći aktuelni nastavni plan i program za osnovne škole za period 2013/2014. godina na način bliže opisan u izreci prvostepene presude, te povrijedila prava na privatni život, pravo na održiv povratak i pravo na njegovanje vlastitog identiteta na način bliže opisan u izreci prvostepene presude; da se naloži tuženoj da preduzme aktivnosti u cilju eliminisanja svih načina i oblika diskriminacije, te da se presuda objavi u javnim medijima.

Odlučujući o ovako postavljenom tužbenom zahtjevu, prvostepeni sud je utvrdio: da su tužitelji učenici Škole „P.K.“ iz K., opština B. i njihovi roditelji; da su isti bošnjačke nacionalnosti i da pohađaju nastavu prema nastavnom planu i programu koje je donijelo Ministarstvo ... RS na prijedlog RPZ RS za školsku 2013/2014. godinu, shodno svojim entitetskim nadležnostima i Zakonu o osnovnom obrazovanju i vaspitanju („Sl. glasnik RS“ 74/08, 71/09, 104/11 i 33/14); da su tužitelji 24.01.2014. godine podnijeli tužbu prvostepenom sudu radi utvrđenja diskriminacije i njenog otklanjanja u vezi sa pravom na obrazovanje; da je odlukom Ustavnog suda BiH broj U-26/13 od 26.3.2015. godine odbijen zahtjev za ocjenu ustavnosti Zakona o osnovnom obrazovanju i vaspitanju Republike Srpske.

Imajući u vidu ovako utvrđeno činjenično stanje i činjenicu da su tužitelji dokaznu građu usmjerili na dokazivanje da je nastavni plan i program za predmetnu osnovnu školu diskriminatoran; da su obavezni udžbenici koji tužitelji koriste napisani isključivo na srpskom jeziku i da je tužiteljima onemogućeno da se nastava odvija na bosanskom jeziku, te da tužiteljima nije omogućeno izučavanje nacionalne grupe predmeta, prvostepeni sud je našao da tužitelji sem paušalnih tvrdnji roditelja učenika, nisu izveli niti jedan dokaz u svrhu dokazivanja tvrdnji iz tužbe, odnosno da svoje tvrdnje nisu učinili vjerovatnim da bi prebacili teret dokazivanja na tuženu stranu, odbio tužbeni zahtjev u cjelosti.

Odlučujući o zajedničkoj žalbi tužitelja izjavljenoj protiv prvostepene presude, drugostepeni sud je nalazeći da tužitelji H.O., H.O.1, M.O., O.O., D.B. i M.B. nisu lično učestvovali u postupku, niti je punomoćnik tužitelja imao njihovu punomoć, pa je u odnosu na te tužitelje prvostepenu presudu ukinuo, te njihovu tužbu odbacio.

U odnosu na ostale tužitelje, drugostepeni sud je prihvatio činjenična utvrđenja i pravno shvatanje prvostepenog suda i žalbu odbio, a prvostepenu presudu potvrdio.

Odluka drugostepenog suda je na zakonu zasnovana.

Mjerodavno pravo za rješenje ove parnice je okvirni Zakon o osnovnom i srednjem obrazovanju u Bosni i Hercegovini („Sl. glasnik BiH broj 18/03), Zakon o

osnovnom obrazovanju i vaspitanju Republike Srpske („Sl. glasnik RS“ broj 74/08 do 33/14) i Zakon o zabrani diskriminacije Bosne i Hercegovine („Sl. glasnik BiH broj 59/09).

Naime, odredbama člana 2. Zakona o zabrani diskriminacije („Službeni glasnik BiH“ broj, 59/09 i 66/16) je propisano, da se diskriminacijom smatra svako različito postupanje uključujući svako isključivanje, ograničavanje ili davanje prednosti utemeljeno na stvarnim ili pretpostavljenim osnovama prema bilo kojem licu ili grupi lica i onima koji su s njima u rodbinskoj ili drugoj vezi, na osnovu njihove rase, boje kože, jezika, vjere, etničke pripadnosti, invaliditeta, životne dobi, nacionalnog ili socijalnog porijekla, u vezi sa nacionalnom manjinom, političkog ili drugog uvjerenja, imovnog stanja, članstva u sindikatu ili drugom udruženju, obrazovanja, društvenog položaja i spola, seksualne orijentacije, rodnog identiteta, polnih karakteristika, kao i svaka druga okolnost koja ima za svrhu ili posljedicu da bilo kojem licu onemogućava ili ugrožava priznavanje, uživanje ili ostvarivanje na ravnopravnoj osnovi, prava i sloboda u svim oblastima života. (stav 1.).

Zabrana diskriminacije primjenjuje se na sve javne organe, kao i na sva fizička ili pravna lica, i u javnom i u privatnom sektoru, u svim oblastima, a naročito: zaposlenja, članstva u profesionalnim organizacijama, obrazovanja, obuke, stanovanja, zdravstva, socijalne zaštite, dobara i usluga namjenjenih javnosti i javnim mjestima, te obavljanja privrednih aktivnosti i javnih usluga. (stav 2.).

Neposredna diskriminacija, prema članu 3 stav 1 Zakona o zabrani diskriminacije, postoji ako se lice ili grupa lica, zbog njihovog ličnog svojstva u istoj ili sličnoj situaciji, bilo kojim aktom, radnjom ili propuštanjem, stavljaju ili su stavljeni u nepovoljniji položaj ili bi mogli biti stavljeni u nepovoljniji položaj.

Prvi uslov za utvrđenje neposredne diskriminacije je dokaz o nepovoljnom položaju koje se može usporediti sa postupanjem prema drugom licu u sličnoj situaciji. Obaveza lica koja se poziva na ovaj vid diskriminacije jeste da uvjeri sud da postoje lica sa kojima se povoljnije postupilo ili bi se povoljnije postupilo, a da je pri tome jedina razlika između njih pravno zaštićena osnova.

Odredbom člana 15. stav 1. Zakona o zabrani diskriminacije propisano je da u slučajevima kada lice ili grupa lica navode činjenice u postupku iz člana 12. ovog zakona potkrijepljujući navode o tome da je zabrana diskriminacije prekršena, navodni prekršilac dužan je da dokaže da nije prekršio princip jednakog postupanja ili zabrane diskriminacije u predmetu rasprave.

Prema navedenom, kod postupaka za utvrđivanje diskriminacije odstupljeno je od standardnog principa tereta dokazivanja, a tužitelj treba učiniti vjerovatnim da je do diskriminacije došlo, što znači da je dovoljno da dokaže postojanje pretpostavke diskriminacije, nakon čega teret dokazivanja prelazi na tuženog, pri čemu je neophodno da dokaže da nije diskriminisao tužitelja u konkretnom slučaju.

Stoga su za uspjeh u ovoj parnici, a shodno odredbama člana 7. i 123. Zakona o parničnom postupku ("Sl. glasnik RS", br. 58/03, 85/03, 74/05, 63/07, 49/09 i 61/13 - u daljem tekstu ZPP) i člana 15. Zakona o zabrani diskriminacije tužitelji bili u obavezi da učine vjerovatnim da su, postupanjem tužene, u pogledu njihovog prava na obrazovanje, dovedeni u neravnopravan položaj na način propisan odredbama člana 2. u vezi sa članom 3 stav 1 Zakona o zabrani diskriminacije.

Nije sporno, da je osnovno i srednje obrazovanje u nadležnosti entiteta, te da je Republika Srpska, shodno takvim svojim nadležnostima, donijela Zakon o osnovnom obrazovanju i vaspitanju.

Prema odredbama člana 12. i člana 33. Zakona o osnovnom obrazovanju i vaspitanju, koji se primjenjuje u Republici Srpskoj, nastavni proces u osnovnim školama odvija po Nastavnom planu i programu koji donosi ministar prosvjete i kulture na prijedlog Republičkog pedagoškog zavoda Republike Srpske, na način da se nastava u osnovnim školama izvodi na službenim jezicima konstitutivnih naroda, (jezik srpskog naroda, jezik bošnjačkog naroda i jezik hrvatskog naroda), uz korištenje oba službena pisma, ćirilice i latinice i da svaki učenik tokom školovanja ima pravo pisanja i usmenog izražavanja na jeziku kojem želi, osim u periodu učenja slova.

Odlukom Ustavnog suda BiH broj U-26/13 od 26.3.2015. godine odbijen je zahtjev predlagača za ocjenu (između ostalog) ustavnosti Zakona o osnovnom obrazovanju i vaspitanju Republike Srpske. Pri tome je Ustavni sud utvrdio da navedeni zakon propisuje vrlo jasne i precizne odredbe koje zabranjuju diskriminaciju po bilo kojoj osnovi, te se odredbama istog promoviraju poštovanje ljudskih prava i osnovnih sloboda i različitosti.

Tužitelji svoje navode o diskriminaciji temelje na tvrdnji da je sporni nastavni plan i program za školsku 2013/2014. godinu diskriminatoran u odnosu na djecu bošnjačke nacionalnosti, ali takvu tvrdnju nisu dokazivali čitanjem tog plana i programa. Kako se ne radi o opštepoznatoj činjenici, sudovi nisu imali saznanja o sadržaju tog nastavnog plana i programa, a pogotovu o eventualnim diskriminatornim odredbama tog plana. Dakle, izvedenim dokazima tužitelji nisu učinili vjerovatnim da su diskriminirani na način da se nastava u školi „P.K.“ (K.) nije izvodila na sva tri jezika koji su u službenoj upotrebi u Bosni i Hercegovini, odnosno da su udžbenici koji tužitelji koriste u nastavi napisani na samo jednom jeziku, čime se ukazuje neosnovanom tvrdnjom revidentata o pogrešnoj primjeni odredbe člana 15. Zakona o zabrani diskriminacije, odnosno o prelasku tereta dokazivanja na tuženog.

Pravilno su sudovi imali u vidu i da „bosanski jezik“ na čijoj primjeni insistiraju tužitelji nije ustavna kategorija. Naime, Ustavom Republike Srpske kao službeni jezici u Republici Srpskoj se navode jezik srpskog naroda, jezik hrvatskog naroda i jezik bošnjačkog naroda, ali ne i bosanski jezik. I prema stavu ovog suda, radi se o jezicima koji imaju veliku međusobnu podudarnost, a eventualne minimalne razlike ne predstavljaju komunikacijske prepreke između pripadnika konstitutivnih naroda, bez obzira na razliku u nazivu tih jezika.

Neosnovano se revizijom prigovara odluci o troškovima postupka. Tačna je tvrdnja revidentata da je Pravobranilaštvo Republike Srpske organ koji zastupa pred sudovima i drugim organima Republike radi zaštite njenih imovinskih prava i interesa i da se pri tome taj organ finansira iz Budžeta Republike Srpske. Međutim, takav način finansiranja ne znači da Republika Srpska i drugi pravni subjekti koje zastupa Pravobranilaštvo nema pravo na naknadu parničnih troškova. Odredbom člana 395. Zakona o parničnom postupku Republike Srpske propisano je da se odredbe o troškovima primjenjuju i na stranke koje zastupa Javno pravobranilaštvo. U tom slučaju troškovi postupka obuhvataju i iznos koji bi se stranci priznao na ime nagrade advokatu.

Isto je propisano i odredbom člana 37. stav 3. Zakona o Pravobranilaštvu Republike Srpske („Sl. glasnik RS“ 7/18), prema kojoj se troškovi za zastupanje Pravobranilaštva obračunavaju po Tarifi o nagradama i naknadama za rad advokata i predstavljaju Budžet Republike Srpske.

Dakle, iz citiranih odredbi nedvojbeno proizlazi da je procesni status Pravobranilaštva i advokata izjednačen u pogledu troškova postupka, čime se prigovor revizije o dosudi troškova tuženoj ukazuje neosnovan.

Prema navedenom, pobijana presuda nema nedostataka na koje se ukazuje revizijom, niti onih na koje sud pazi po službenoj dužnosti pa je o reviziji tužitelja odlučeno kao u izreci temeljem odredbe člana 248. ZPP.

Predsjednik vijeća
Biljana Tomić

Za tačnost opravka ovjerava
Rukovodilac sudske pisarnice
Amila Podraščić